

KÄNSELSPRÖTET

Finlands Dövblinda rf.

September 9/96

Grundstenen murades i Tammerfors

Boende-och verksam-
hetscentras chef
Kirsti Tamminen
murar grundstenen .

- * Antinkoti invigdes i Jyväskylä.
- * Internet, det internationella datanätverket.
- * Läsarnas post.

I detta nummer

Ringrundan: När nöden är stor?

Ledaren: Delning av arbetet minskarpå arbetslösheten

Boende- och verksamhetscentret får nya utrymmen
Stiftelseurkunden

Antinkoti invigdes

Berit Rasmussen:
Arbete ger självförtroende

Raili Ruotsalainen:
Tolkens arbete i Estland

Håll fast vid dina rättigheter köpare!

Vaktombyte vid Barncentret

Riitta och Russ på Europakonferensen
Meddelanden utan ord

Internet och världen är här

Eero Vartio:
Boken om Kalle Könkkölä
Vem blir Årets Skribent

Läsarnas post
– Vandringsläger i Saariselkä
– Ljus och skuggor
– Tammerforsklubben på sommarutfärd
– Krönika från regionkursen

Ringrundan

När nöden är stor ?

I Finland finns det alltså allt cirka 50 regionala alarmcentraler, varav 10 har en texttelefon i användning. Vi frågade chefen för Helsingfors alarmcentral Markus Grönholm, när alla regioner tar en texttelefon i användning.

– Det finns ingen allomfattande plan som berör texttelefoner. Varje region bestämmer om införskaffandet av en sådan enligt det behov som förekommer i just den regionen. I Helsingforsområdet har inte texttelefonen kommit mycket till användning

– Hur skall en döv be om hjälp i ett sådant område som inte har en texttelefon ? – Det mest effektiva sättet är att, den döva eller den hörselskadade kommer överrens med en närsstående hur man skall agera i nödsituationer.

– Hur många nödsamtal kommer per dag ? – Till vårt 112-nummer kommer det ca.1000 samtal per dag. Av dem kan ungefär hälften skötas per telefon. Cirka 200 kräver åtgärder; t.ex att man sänder läkare, ambulans, brand- eller räddningspersonal till platsen.

Regionerna och texttelefonnumrorna:

Helsingfors (09) 735 454

Borgå (019) 582 448

Satakunda (02) 112

Åbo (02) 250 5113

Lahtis (03) 814 3251

Tammerfors (03) 112

N-Karelen (013) 221 300

Jyväskylä (014) 211 100

Karleby (06) 822 5105

Kainuu (08) 613 0671

Delning av arbetet minskar arbetslösheten

Arbetskraftsmyndigheterna har utvecklat sätt, med vilka man kan dela på arbetet. I början av år 1994 började man pröva på deltidarbete och i början av detta år började man med arbetsalternering.

Provet med deltidarbete sattes igång utan större publicitet. Man kan använda sig av deltidarbets-systemet om man har åtminstone arbetat ett år och om arbetsgivaren går med på det. Arbetsgivaren måste förbinda sig att anställa en arbetslös arbetssökande på deltid, så att den stadigvarande och den deltidarbetande fördelar arbetet t.ex. enligt hälften var. Om arbetstagarens lön är t.ex. 10 000 mk i månaden, betalar arbetsgivaren i detta fall 5 000 mk och Arbetskraftsbyrån 2 500 mk. Åt den deltidarbetande betalar arbetsgivaren samma som åt den stadigvarande, eller 5 000 mk. Arbetsuppgiften fördelas alltså på två arbetstagare.

Under arbetsalterneringstiden är arbetstagaren inte på arbetsplatsen, utan uppgifterna sköts av en arbetslös arbetssökande, som anställdes av arbetsgivaren. Arbetsalternering är en fri period på 90–359 kalenderdagar, under vilken arbetstagarens tjänsteförhållande är i "vilotillstånd". Det finns inga särskilda bestämmelser om den fria

perioden, utan personen i fråga kan t.ex. studera. För den fria perioden utbetalas en altemneringsersättning åt arbetstagaren. Ersättningens storlek är 60% av den arbetslöshetspeng som arbetstagaren skulle ha rätt till om han blev arbetslös. Till exempel en 10 000 marks bruttolön berättigar till en bruttoersättning på 3400 mark och som utbetalas av arbetslöshetskassan. FPA:s altemneringsersättning skulle vara 1 522 mk i månaden brutto. För båda ersättningarna måste betalas skatt. Åt den arbetslöse som kommer i istället för arbetstagaren betalar arbetsgivaren en vanlig månadslön.

Lagen om arbetsalternering kom i kraft i början av januari. I slutet av juli arbetade 2133 personer enligt det systemet.

Arbetskraftsministeriet har redogjort en undersökning om saken, där man har intervjuat både Arbetskraftsbyråer och arbetsgivare. Enligt undersökningen har vanliga problem varit bl.a. den ringa ersättningen och de fria månadernas inverkan på pensionsskyddet. Problematiskt har också varit, att de arbetsförhållanden som förekommit före det fria året har förhindrat småbarnsföräldrar från att prova på systemet.

Leena Turunen

Dövblinda med i planeringen

Boende- och verksamhetscentralen får tilläggsutrymmen

Boende- och verksamhetscentralen utvidgas. Byggandet av den nya byggnaderna började i juni och byggnadens grundsten murades den 22 augusti i Hervanna. Då den murades var medlemmarna ur styrelsen för Finlands Dövblinda närvarande, husets invånare och personal samt inbjudna gäster.

– En av våra drömmar har gått i uppfyllelse, fastän flera drömmar återstår, konstaterade Pirkko Virtanen. Hon läste husets stiftelseurkund, som i en sluten vals murades in i husets grunder nedanför husets huvudingång.

De dövblindas boende- och verksamhetscentrum har verkat i Hervanna i Tammerfors redan i 13 år och den får nu nya behövliga utrymmen. Den nya byggnaden är 557 kvadrat och i den gamla byggnaden saneras 125 kvadrat. Arbetet blir färdigt på våren 97 och dess kostnader är 7,5 miljoner mark. Huvudfinansiär för projektet är Penningautomatföreningen. Seppo Rantanen, som är ordförande för social- och hälsovårdsnämnden i Tammerfors, talade undet tillfället och tackade finansiären. – Utan denna välvolliga farbror Joakim, skulle inte dylika projekt vara möjli-

ga. Rantanen sade sig också vara glad över, att föreningar som Finlands Dövblinda är så aktiva. Han medgav, att Tammerfors stad allena inte skulle kunna erbjuda sådana tjänster som man nu kan i samarbete med olika organisationer.

Dövblinda med i planeringen

I radhusen i Hervanna finns det alltsom allt 21 bostäder för dövblinda och deras familjer: enrummare, tvårummare och trerummare. Invånarnas ålder varierar från 6 till 80 år.

Till den nya delen kommer utrymmen för bl.a. ADB-studier. I den intervju som Pirkko Virtanen gav åt Aamulehti betonar hon just ADB:s betydelse för dövblinda och hoppas att samhället skall hjälpa till att skaffa utrustning. Dessutom kommer till den nya byggnaden lokaler för punktskrift, musikterapi, kommunikationsundervisning samt köks- och matsalsutrymmen.

Den erfarenhet och kunskap som de dövblinda gett, har haft stor betydelse i planeringen av den nya byggnaden och saneringen av den gamla. I planeringen har man tagit i beaktande många saker som underlättar brister i hörsel och syn

som t.ex. en god belysning och akustik, att man kan röra sig utan hinder i vägen samt att man med hjälp av känselsinnet kan orientera sig i huset och dess näromgivning.

"Vårt eget ställe"

– Detta är vårt eget ställe, säger föreningens ordförande Pirkko Virtanen. En dag eller vecka då och då räcker inte till för en dövblinds rehabilitering. En dövblind behöver ledning och habilitering ofta genom hela livet. Tammerfors' boende- och verksamhetscentrals kurser borde var och en få delta i då och då, för att rehabiliteras, få ny kunskap och nya färdigheter, träffa bekanta och knyta nya kontakter.

Ingers och Kaijas dröm

– Byggandet av en egen verksamhetscentral åt dövblinda var den bortgångna verksamhetschefen Inger Lindgrens dröm, vars förverkligande fortsattes av Kaija Salekari. – Inger hade en stark vision, att det även finns ett tredje skede i byggandet, berättar Kirsti Tamminen, verksamhetschef för Tammerfors Boende- och verksamhetscentral. – När chefen Markku Ruohonen från Penningautomatföreningen för första gången framlade förslaget om att utvidga i tammerfors, konstaterade Kaija: "Nu är Inger nöjd där uppe bland molnen", kommer Kirsti ihåg. – När de nya utrymmena blir färdiga,

utvidgas enhetens hela verksamhet. Huvudvikten kommer att läggas vid kursarbetet och skolningen av yrkespersonal.

Boendetjänsterna kommer att förbli en del av centralens verksamhet. – Vi kommer att inrikta oss alltmer på att utveckla färdigheter för vardagslivet, kommunikationsfärdigheter, informationsinhämtande och behärskandet av omgivningen. nya områden kommer att vara forsknings- och utvecklingsarbete samt utvecklandet av sysselsättningsåtgärder, berättar Kirsti.

Kirsti tycker det är viktigt, att de dövblinda har en grupp som de kan identifiera sig med. – Denna nya central ger dem möjligheter att förverkliga sin egen kultur.

LT/RK

Stiftelseurkunden

För en liten organisation för dövblinda är detta utvidgningsprojekt en stor, dyr och kär sak. Förrän man har kommit till murandet av grundstenen, har man gått igenom perioder, där man inte varit rädd för att visa varandra sina känslor, såsom man som människa i ett samfund alltid också borde göra.

I december har det gått 25 år sedan föreningen grundades. Dövblinda kommer med värme ihåg de personer som grundade föreningen, eftersom det under det var under den perioden som man på lång sikt klagade för de behov av tjänster och stödåtgärder som dövblinda har som samhällsmedborgare. Samhällspolitiskt kan förutsättningarna för ett dugligt liv alltid förbättras, om viljan finns. Pennin-gautomatföreningen har genom organisationen för dövblinda erbjudit möjligheten att stöda vårt lands dövblinda.

I nådens år 1986 blev på denna tomt ett servicehus för dövblinda färdigt. Huset erbjöd sina invånare hjälp och ledning för att sköta vardagssysslorna. Invånarnas levnadskrets vidgades och den egna platsen i samhället blev klar. Den färdighet som arbetstagarna fick, började användas i kursarbete för att hjälpa andra dövblinda att utveckla personliga färdigheter. En förändring i inställningar och en

utveckling av verksamhetssätt ledde till ett namnbyte år 1994. Boende- och servicecentralen för dövblinda är Finlands Dövblinda rf:s egna ställe, vart man kommer för att lära sig färdigheter som krävs i livet. Det egna stället fungerar som en källa för andlig rekreation, där man delar med sig av den egna livserfarenheten jämbördigt åt varandra.

Låt Ödet ge sin välsignelse och sitt beskydd. Ge den djärva tron en möjlighet att utveckla sig. Hjälpa att söka kloka lösningar på kommande problem. Ge oss kärlek så att vi ödmjukt och med värdighet kan stöda varandra i vårt arbete.

Tammerfors den 22 augusti 1996
Styrelsen för Finlands Dövblinda rf. 1996

Dövblinda medlemmar:
Pirkko Virtanen, ordförande
Raimo Korpela, viceordförande
Hilkka Hyötylä
Seija Troyano
Anita Palo
Soile Silvennoinen
Pekka Juusola

Expertmedlemmar:
Leena Hassinen, Dövas Folkhögskola
Pauli Kelander, Synskadade barns föräldrar rf.
Tuula Taskula, Kommunförbundet
Elina Mikkola, verksamhetschef
Kirsti Tamminen, direktör
Terhi Pikkujämsä, ledande regionsekreterare
Marja-Leena Saarinen, chef för Synskadade barns rehabiliteringscentral

Antinkoti invigdes

Den nyaste verksamhetspunkten för De dövas Servicecentral, Antinkoti invigdes den 15 augusti i Jyväskylä. Servicecentralen för unga dövblinda Antinkoti har varit verksam i ett drygt år. – Detta första år har varit en inkörningsperiod för verksamheten; det andra året är en tid för stabilisering, sade Antinkotis chef **Risto Ojala**.

Invigningstalet hölls av landshövding **Kalevi Kivistö**. Han granskade i talet förändringar som skett i samhället och utvecklingen av vårt sociala stöd- och servicesystem.

– Ännu före andra världskriget var vårt socialskydd ett av de sämsta i Västeuropa. Efter kriget förändrades situationen snabbt. Det finländska samhället har speciellt efter 1960-talet utvecklats så, att åt alla befolkningsgrupper försökts trygga en materiel utkomst och förutsättningar för ett psykiskt gott liv i alla livssituationer. Man har också lyckats ganska väl i denna målsättning.

– Vid sidan om att öka välfärden, har statens och kommunernas ansvar för byggandet och upprätthållandet av servicesystemet ökats. Samtidigt minskades familjens, släktens och de närståendes andel av ansvaret. I och med lågkonjunkturen kom en skarp vändning i motsatt riktning – en vändning från

allmänt stöd till frivillighetsarbete och hjälp av närstående.

– I dagens samhälle behövs både och: offentlig makt för att skapa trygghetsnätverk och sköta om de resurser som krävs för verksamheterna samt hjälp av närstående och frivilligt arbete för att ge verksamheten innehåll och mänsklig värme.

– Man lär sig förstå många fenomen i livet först då de berör en själv, konstaterade Kivistö. Han kom ihåg sin egen farfar, som i ett senare skede av livet blev blind och förlorade hörseln. Hans farfars budskap till eftervärlden var: "I livets svårigheter finns fröet till förståelse och andlig tillväxt". – Det skulle vara bra, om vi skulle kunna ta svårigheterna samtidigt som utmaningar och möjligheter till andlig utveckling, såsom min farfar tog sin dövhet och blindhet, konstaterade Kivistö.

– Min farfar skrev för 50 år sedan: "Inte är en kroppslig blindhet och dövhet de värsta svårigheterna. Värre skulle det vara om vi var själsligt blinda och döva".

Berit Rasmussen: Arbete ger självförtroende

Rätten till arbete tillhör alla, som tar livet i egna händer.

Var och en har rätt att studera och fritt välja ett arbete som intresserar. Norskan **Berit Rasmussen**, 32, har funnit sin egen karriär inom idrottsvetenskapen. Hon berättade om sina erfarenheter på Europa-konferensen i Esbo.

Berit Rasmussen är ett typexempel på usher. Född som hörselskadad studerade hon i en skola för döva och en senare uppkommen retinitis pigmentosa betydde mera bekymmer och frågor: Vad skall det bli av mig? Hurudant arbet kan jag göra som blind?

Berit Rasmussen stannade dock inte på stället och sörja. Hon hade gjort en klok iakttagelse och sade åt sig själv: du är inte ännu blind. Varför då bli överksam och vänta på att bli blind, när man före det hinner göra många saker. – Jag trodde, att jag då överskred en gräns i mitt liv. Jag bytte den "blinda Berits" image till en "Berit", som har möjlighet att välja själv, vad hon vill göra. Oberoende av hörsel- och synskadorna.

Kärleken till idrotten ledde till studier

– Jag blev idrottslärare, specialiserad på att undervisa handikappade barn. Elevernas handikapp hjälpte mig att bekanta mig med mina egna, berättar Berit. Hon fortsatte sina studier och fick magistersgraden i idrottsvetenskaper. Trots studier var det svårt att få arbete. Berit skrev ansökningar, gick på intervjuer och skrev mera ansökningar. – Jag hade friheten att välja studier, men jag fick inte det arbete jag ville ha. Jag började igen vara "den dövblinda Berit", tills en påtryckning av vänner fick mig att försöka igen. Jag skrev ansökningar, var jag presenterade mig själv och mitt kunnande, inte mina handikapp. Jag har fått arbeta på vikariat och erhållit värdefull arbetserfarenhet.

En ny identitet

– Jag har på nytt börjat granska mitt eget jag. Jag är ännu Berit. Men jag är en kvinna i arbetslivet. Berit Rasmussen förstår nu, hur värdefull erfarenhet hon har av sina hörsel- och synskador. I arbets-samfundet är det längre inte något problem, om någon ser eller hör sämre än andra. – Jag behöver inte leka att jag hör, utan kan utan bekymmer be om upprepning, så att jag uppfattar budskapet. Arbetskamraterna upprepar gärna.

Tolkens arbete i Estland

Förra våren studerade finländskan Raili Ruotsalainen estniska vid universitetet i Tartu. Under fritiden bekantade hon sig också med de lokala massmediernas utbud. En dag hörde hon ett program på radion om teckenspråkstolkar. I programmet intervjuades två tolkar, som berättade om hur det är att vara tolk i Estland.

– Teckenspråkstolkens roll är mycket viktig. Tolken är som ett öra för den döva. Genom tolken "hör" den döva, allt vad som sägs åt henne. Den döva överför informationen åt andra döva eller åt personer som han kommunicerar med. Sådana situationer kan t.ex. vara besök hos myndigheter, hos läkare eller diskussioner med egna familjemedlemmar.

Många människor vet inte vad det innebär att vara teckenspråkstolk. När tolken säger, att hon t.ex. arbetar som tolk i föreningen för döva i Pärnu, frågar endel människor: "Vad för språk tolkar Ni, tyska eller franska?" Människor som inte har varit i kontakt med en teckenspråkstolk, vet inte, vad det innebär att arbeta som tolk.

I Estland finns det 13 registrerade tolkar, men fler är på kommande.

Tidigare blev föräldrar till döva barn tolkar. De lärde sig själva, när det inte fanns någon organiserad utbildning. Nuförtiden kommer en allt större del av tolkerna från familjer som hör. Till en början kan de få skolning t.ex. med att vara med en äldre tolk. Praktisk erfarenhet och övning får de genom att arbeta bland döva. Tolkens arbetsdag, när hon far till ett möte för att tolka, börjar kl.10 på förmiddagen och räcker till kl.18 på kvällen.

När den döva far utomlands på seminarier och möten, kan hon med sig två tolkar. Detta på grund av, att den döva skall få informationen förmedlad på ett bättre och mera kvalitativt sätt, inte för att tolken skall få vila.

Tolken skall hela tiden koncentrera sig och lyssna noga; det är tungt och uttröttande. Också mottagaren av informationen, den döva, blir trött. En person som hör vanligt kan emellanåt tänka på något annat och höra samtidigt, Den döva har bara ögonen och hon blir emellanåt trött. Att t.ex byta tolk till en yngre och trevligare. kan ge omväxling. Fastän arbetet är tungt, är det glädjande, att så många unga är intresserade av tolkens arbete.

Raili Ruotsalainen

Håll fast vid dina rättigheter, köpare!

Om en vinterrock som du just köpt eller din nya bandspelare går sönder efter några dagars användning, skall du inte snällt nöja dig med situationen. Du har rättighet att klaga och få ersättning. Man kan undvika bekymmer som varor för med sig. Genom att noggrannt granska varan i butiken förrän man köper den. Alltid är dock detta inte möjligt. Varan kan ha packats på ett sådant sätt, att det är omöjligt att se felet, eller så kommer felet fram först i användningen.

När du märker att den vara du köpt har något fel, skall du så snabbt som möjligt meddela försäljaren om det, råder konsumentklagonämndens informatör **Marianne Javanainen**. Hennes arbete är att ge råd i frågor som hör till konsumtion.

Problem som uppstått p.g.a. en felaktig vara blir lätt uppklarade, när du diskuterar med varans försäljare. Försäljaren har först rätt att rätta till felet i varan. Du behöver dock inte gå med på en reparation, om den sänker varans värde. Värdet kan t.ex. sjunka då det blir synliga märken av reparationen. – Om du inte nöjer dig med reparation, kan du kräva en ny, felfri vara av försäljaren, en sänkning av priset eller att du får hela summan du erlagt tillbaka, råder Marianne.

Kom alltid ihåg att spara kvittona under inköp. Om du är utan kvitto, tror försäljaren inte nödvändigtvis att du köpt den felaktiga varan från just den butiken, där du gör din klagan.

Till många konsumtionsvaror hör en garanti. Det betyder, att försäljaren eller tillverkaren i förhand lovar att reparera varan, om den är felaktig. Försäljarna berättar om de villkor som hör till garantin. Garantin räcker vanligtvis bara en viss tid, t.ex. ett år eller två från inköpet av varan. Att garantitiden gått ut betyder dock inte, att köparen inte kan kräva försäljaren att rätta till den felaktiga varan. Om felet har funnits i varan ända sedan början, har försäljaren ansvaret och inte köparen.

Man kan dock inte klaga på allt åt försäljaren. Om du skaffar en soffa, som inte ryms i vardagsrummet, kan du bara skylla dig själv. Det är då fråga om din egen obetänksamhet, och inte något fel hos varan.

Om försäljaren inte ersätter

Ge inte upp, om du inte förhandlingsvägen kommer överrens med varans försäljare. – Tag kontakt med konsumentombudsmannen på din egen ort. Av denne får du råd i alla frågor som hör till konsumentens ställning, råder Marianne. Konsumentombudsmannen kan medla mellan försäljaren och kö-

paren, om de inte lyckas enas i sin konflikt. Många problem löses redan med det, att ombudsmannen förklarar parternas rättigheter och skyldigheter. Konflikterna löses dock inte alltid ens med hjälp av konsumentombudsmannen. Då kan ombudsmannen ge köparen ledning i fortsatta åtgärder, t.ex. hjälpa henne att föra saken till rätten.

Konsumenten kan klaga över en dålig vara även till konsumentklagonämnden, antingen på egen hand eller med hjälp av konsumentombudsmannen. Nämnden ger ett opartiskt utlåtande om, den köpta varan kan anses som felaktig eller ej. Nämnden ger bara rekommendationer, den kan inte bestämma att en köpare ska ersätta den felaktiga varan. Man tror dock på nämndens utlåtanden. Ungefär 70% av företagen följer dem. Till nämnden kan man också klaga över dålig service.LE

Källor: Koskela-Tolmunen, Taitava Kuluttaja; Ollikainen, Kuluttajan eloonjäämisoppi; Kuluttajavalituslautakunta

Vaktombyte i Barncentret

Rehabiliteringscentret för dövblinda barn som finns i Jyväskylä, lever i förändringarnas tid. Husets långvariga chef **Marja-Leena Saarinen** har övergått till nya uppgifter och hennes uppgifter sköts nu av **Elina Lehtinen**. Barncentret är även mitt inne i en renovering: kursdeltagarna har fått nya övernattningsutrymmen och personalen sina länge eftertraktade sociala utrymmen. Barncentret förbereder sig också för sin 15-årsdag i mars.

Marja-Leena Saarinen lämnade inte arbetet bland dövblinda, fastän hon bytte hus. I ett projekt som skall utveckla tjänsterna för åsidosatta döva och dövblinda, är hennes sakkunskap värdefull. Projektet förverkligas av Stiftelsen för dövas tjänster. Elina Lehtinen sköter chefsyslan tills en ny chef utses. – Den nya chefen tar emot uppgifterna först i årsskiftet, berättar Elina. Renoveringen har ändrat på husets utrymmen på ett klokt sätt: till övre våningen har man fått fyra nya rum och alla kontorsrum har nu flyttats upp. I nedre våningen finns övernattningsutrymmena samt en liten bastu till kursdeltagarnas användning.LT.

Riitta Lahtinen och Russ Palmer på Europa-konferensen i Esbo: Beröring – budskap utan ord

Beröring kan vara ett viktigare kommunikationsmedel än talet i familjens kommunikation. – Tal med beröring berättar mer än bara ord. säger Riitta Lahtinen och Russ Palmer, som berättade om familjens kommunikation på De Dövblindas Europa-konferens i juni.

Riitta och Russ är ett par, av vilket den ena har ushers syndrom och den andra seende och hörande. – I vår familj kommunicerar vi bl.a. med tal, med hjälp av en hörselapparat och läsande av läppar samt en radiomikrofon. Andra kommunikationsformer är fingerbokstäver och tecken från hand till hand. Vi har också våra egna tecken för kroppen, vilka vi kommit överrens om, berättar Riitta.

Beröringsbudskap uttrycker känslor

– Den andra människans röst och röstnyanser berättar åt den hörande diskussionskumpanen om känslor och stämningar. De är sådana budskap som den döva inte får, eftersom t.ex. hörselhjälpmedel förändrar rösten till en onaturlig röst. Och eftersom synfältet ofta är snävt, märker den döva inte de budskap som kroppen förmedlar.

– I uttryckandet av känslor hjälper beröringsbudskap, säger Riitta Lahtinen. – Under diskussionen berör den ena handen, känslolanden, Russ' kropp. Känslolanden uttrycker hela tiden mina egna känslor, när jag säger; jag tror inte mina öron, vad säger du", "jag väntar spánt på fortsättningen" eller "jag är inte av samma åsikt". På det sättet är vi jämbördiga i erhållandet av information.

Information med kroppens språk

– Det är svårt för en dövblind att följa människans kroppsspråk, säger Russ palmer. I de flesta kommunikationssituationer känner sig Russ att han blir utan information om sidobudskap, gester och miner.

Även kommunikationen med familjemedlemmar och släktingar har under årens lopp blivit svårare, eftersom människor inte är villiga att använda beröring när de kommunicerar. Därför umgås jag hellre med sådana människor som inte räds för att beröra, erkänner Russ. Han ger erkänsla åt Riitta. Av henne får jag information på alla nivåer, säger Russ.

Internet

– och världen är här!

Internet är ett världsomfattande informationsnätverk, med vars hjälp vilken datoranvändare som helst kan på ngra sekunder få hela världen på sin bildskärm. Eftersom också många av våra läsare är intresserade av saken, bad vi de dövblindas mikrostödperson Risto Hoikkanen att närmare berätta om Internet-nätverket och frågor som berör dess användning.

– Internets historia började på 1970-talet då amerikanska arme'n behövde ett datanätverk. Detta nätverk byggdes för att klara stora regionala krigskatastrofer. Man lyckades så bra i uppgiften, att forskningsanstalter blev intresserade av ide'en och började utgående från den bygga upp ett världsomfattande datanätverk.

Under årtal var Internet forskarnas och universitetsstuderandenas diskussionsforum, där man argumenterade i vetenskapliga och läromässiga saker. I Internet föregick diskussionen över hela världen oberoende av landsgränser.

Först på 1990-talet utvecklades på Cern universitetet en lätt grafisk användarmiljö WWW (WorldWide-Web). WWW är som en elektronisk världsomfattande anslagstavla, där

vem som helst kan sätta upp eget anslag med bilder och åsikter för att läsas av alla. Efter detta började Internets explosionsartade tillväxt. Olika företag och privata personer började skapa sina egna anslag och reklamannonser samt meddelanden som s.k. hemsidor på denna stora anslagstavla. Idag kan också privata människor köpa ett eget modem och program för att utforska Internet.

Hurudan information kan man finna där?

–På Internet kan man t.ex. se nyheter, statsrådets beslut, eller buss-och tågtidtabeller. Dessutom finns där många spel och ordlekar. Med hjälp av dem kan man t.ex. lära sig nya språk. Usenet-diskussionsgrupperna innehåller intressanta diskussionsteman och www-sidorna är roliga att läsa, fastän friheten på Internet ibland blir lite ansträngande. Man ska även minnas, att den kunskap, som finns på Internet, inte alltid är pålitlig. Den elektroniska posten är också ett intressant sätt att hålla kontakt till vänner långt borta.

Vad behövs?

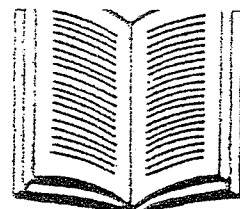
Förutom en dator och punktskärm, behöver man ett modem. Man kan inte ringa direkt till internet, utan man bör köpa en användarkontakt av ett företag som säljer dylika. Denna kontakt(operator) ger dig en användarkod för internet.

Samtidigt får du en elektronisk postlåda (e-mail), dit andra internet-användare kan sända sin elektroniska post. Med den kontakt som operatören ger kan du också gå igenom WWW-sidor, använda dig av Usenet-diskussionsgrupper och sända och ta emot post.

Den som använder ett program som baserar sig på märken, måste ha ett passande program, som t.ex. ett program på engelska som heter Nettamer eller ett svenskspråkigt program. Internet är tillsviđare gratis att använda, men den operatör som skapar kontakten vill ha en avgift, som ofast är en månadsavgift. Dessutom tas det betalt för användningstiden. Per månad blir avgifterna ca. 40–100 mk beroende på av vilken operatör man köper tjänsten.

Surffa på Internet?

Huvudspråket på Internet är engelska och det är bra om man kan lite engelska. Därtill är programmen ibland lite svåra att använda. Man måste alltså vara förberedd att flitigt arbeta med datorn. – Surfande har ursprungligen betytt spännande vattensport. Surfande på Internet är att flytta sig från hemsida till hemsida. Det är som en vandring runt världen, från ett språk till ett annat. Roligt tidsfördriv, och ibland också nyttigt! RK

Bokspalten

Boken om Kalles liv

Text: Eero Vartio

Heidi Saraste har skrivit en biografi om Kalle Könkkölä som heter "Världen kom till mitt rum" (Huoneekseni tuli maailma). Ljudboken finns på De Synskadades bibliotek.

Kalle föddes år 1950 och insjuknade i muskeldegenereringsjukdom. Den orsakade år 1971 en andningsförlamning. Till riksdagen valdes han år 1983 och till fullmäktige i Helsingfors år 1984. I det landsomfattande handikapprådet har Kalle varit ordförande sedan dess grundande.

Man frågar alltid läkare om handikappades situation alldeles som om de skulle veta bättre än de handikappade själv. Men för läkarna är de handikappade ofta forskningsmaterial, en språngbräda till ära och rikedom. Den värsta erfarenheten hade Kalle år 1983. Han hade just valts till riksdagen.

Läkaren meddelade, att man inte längre kommer att betala för hemvård, när det nu går så bra för Kalle. Kalle tvingades flytta till sjukhuset. Han försenade sig varje morgon från arbetet i riksdagen, när han lämnades med flit sist i patienternas duschkö: "Tror du, att riksdagsmännen har några fördelar här, va!" Kalle märkte, att man i

samhället hade för vana att med våld förklara icke-handikappade som experter på saker som berör handikappade. Som om inte de handikappade själva skulle veta. Det värsta var att de handikappade inte själva trodde på sig själva. Ingenting hjälpte. Kalle såg sig tvungen att grunda en ny förening, Kynnys rf, år 1973, och gå med i politiken.

Kalle har modiga tankar om handikappade och sex. Sexuallivet är en del av att vara mänska och man borde hjälpa svårt handikappade. Kalle understöder dock inte det, att man med statens understöd skulle erbjuda handikappade gratis sextjänster som t.ex. i Holland. Istället bör man ta bort strukturella hinder för samvaro och förhålla sig positivt till saken. Kalle tror, att nära människorelationer utvecklar sig under en lång tid, så också sexuallivet.

Och teknisk hjälp sk man naturligtvis erbjuda åt dem som inte klarar av de nödvändiga rörelserna. En sådan hjälp sk vara en naturlig del av hälsovården och hemvården. Så funderar Kalle, som har en stödperson som vänder på honom ett par gånger på natten. Kanske mannen måste lyftas upp på kvinnan och hållas där. Eller så krävs hjälp med självtillfredsställelse. I den nyligen utkomna boken berättar Kalle med värme om sin egen utveckling, sitt förhållande till flickor och framförallt om sitt äktenskap med den synskadade arkitekten Maija. Boken är bra. Bokens fun-

deringar om handikappade ger något att tänka på och kan skapa nya möjligheter. Om man kan förverkliga dessa tankar, skulle Finland utgöra en bättre plats för handikappade. – Det lönar sig absolut att läsa boken om Kalle!

Vem blir Årets Skribent 1996?

Titeln Årets Skribent är ett erkännande åt en flitig skribent. Nu är det dags att börja fundera, vem som har gjort sig förtjänt av titeln

Årets Skribent 1996 och vandringspriset. Vem är din kandidat? Berätta din kandidats namn på ett postkort eller med ett brev. Resultaten meddelar vi i februari-numret av Känfelsprötet, så att Du har tid fram till slutet av december att fundera på saken. Sänd ditt förslag till adressen:

Finlands Dövblinda rf/
Årets Skribent
Nylandsgatan 28 A
00120 Helsingfors

Lukijoiden postia

Vandringen i Lappland

Den nyss avslutade femdagarsvandringen i Lapplands landskap längs rutten Suomunruokto-Tuis-kukuru-Luirojärvi-Lankojärvi erbjöden 18-hövdade gruppen av dövblinda många utmaningar.

Ingen trodde heller att vandringen skulle vara lätt: 15-20 km långa dagsfärder i en omväxlande terräng och med en ryggsäck med mat på ryggen. Man kunde även vänta olika hinder i en eller annan form. En djärv inställning till svårigheterna var först på listan. Var och en var tvungen att värdera sin egen kondition och sin ork, eftersom man inte kan avbryta mitt ute i ödemarken.

Innan vandringen började delade vi gruppen i sex trepersoners packningsgrupper. Det var en bra lösning. Packningsgrupperna valde inom sig en representant för gruppen att förhandla om femdagarsmatlistan. representanterna for sedan med listan till butiken för att köpa mat. Det var en utmanande resa: ansvar för sin egen grupps mat och behovsartiklar fick en att fundera, eftersom vi skulle bära allt(delat på tre) själva. En överlopps vikt gör sig snabbt till känna.

En bra lösning var påsmat p.g.a. sin ringa vikt, men nog måste man ta med några burkar för njutningsstunder under vandringen.

Packandet av ryggsäcken tog redan fram de första svettdropparna. Då förstod man sist och slutligen hur viktigt det är med en välplanerad packning för en lång vandring. En sådan är uppdelad i olika delar för att hålla sakerna i ordning och ryggsäcken är planerad anatomiskt rätt.

För att man skall orka och för att allt ska fungera, underlättar en rätt ryggsäck mycket(det upplevdes klart under vandringen). Mången var tvungen att minska på allt till det nödvändigaste när de prövade att bära på ryggsäcken före färden: "oj, vad tungt, inte orkar jag bära detta!"

Någon hade köpt nya länskor för vandringen och blev tvungen att bli omplåstrad för skavsår efter några kilometer. Alltså något att lära sig: tag inte nya, oanvända skor på vandring! Vädret var hett och en tung ryggsäck kändes. Små vindpustar fick mången att utropa: "skönt" eller man nöjer sig med lite ute i ödemarken. Vi var tvungna att överskrida många bäckar under färden. Högskaftade stövlar tillät vandraren att gå torrskott över.

Endel måste vada över kalla bäckar barfota. Någon gick medvetet med länskor i vattnet och led därefter. Under en vandring är man tätt intill varandra och grup-

pens anda påverkar allas trivsel. Ett ordlöst samarbete och hjälpgivaravtal är en stor resurs. Övernattningsbekvämligheterna i ödemarken är bara sömnen. I hyddorna finns det hög- och lågsängar som är en vägg långa. I dem trängdes vi med våra sovsäckar. Det var hett och den egna ron var långt borta, men trött som man var somnade man snabbt.

Gruppens fart och resurser gjorde att en uppdelning i två grupper tedde sig meningsfull i medlet av vandringen. Ena gruppen för en dag en längre vandring och hämtade till slut 7 kilometer mera till sin poängpåse. Den dagen gav en oförlömlig maratonvandring, som säkert skulle platsa som i Guinness' rekordbok som rekord för dövblinda. En av vandrarna led hela tiden på grund av sin fot, som i slutet av vandringen tröttade ut honom. Den sista dagen, sådär 12 km före "mål", var vi tvungna att ringa till en terrängbil för att hämta honom.

Samtidigt for även en som led av överansträngning p.g.a. en tung ryggsäck. Resten av gruppen fortsatte och orkade; med ihopbitna tänder, utan att ge upp. På slutsträckan var benen som gele' och en hade uppsvullna fötter och köttet på fötterna framme. Ett par kilometer före mål orkade en vandrares ben inte längre bära denne och bilen från Kiilopää centret kom och hämtade honom. De som kom sist fram till Kiilopääs ödemarkscentrum gav ut ett vinnarvrål och mar-

scherade med ömma fötter till bastun. – Ah, kan ni föreställa er någonting mera härligt! Och efter bastun en kall öl! En hundra procentigt underbar pina lönade sig absolut – 85 km på fem dagar. Nu väntar jag med spänning, hur många rosor jag kommer att få av en vandrare. Han lovade mig en ros för varje kilo som jag tappade under färden. – Hälsningar åt alla från en fem och ett halvt kilo lättare dragare.

Seija Troyano

Ljus och skuggor

Jag hade två intressanta undersökningsmål: tv-2 och Helis arbetsrum. Vi besökte tv-studion, och vi fick uppleva hur noggrant och välstuderat man förbereder ett program. Där får inte finnas skugga någonstans, utan sju ljuslampor måste lysa samtidigt. Det gör arbetsomgivningen mycket het, som en bastu.

Idag bekantade jag mig med Helis arbetsrum, och det material hon har på väggen. Det visar omväxling i ljus och skugga enligt belysningens styrka.

Man kan bekanta sig med materialet med händerna eller med ögonen, och ta intryck på sitt eget sätt. Mänskor ser, känner och upplever saker på ett individuellt sätt, beroende på ålder och kön. Jag kände ytans omväxling, och jag

insåg hur ljus och skuggor växlar på olika punkter: på ojämnheter i ytans höga och låga punkter, på de runda och de vassa kanterna, på de små och stora punkterna och knapparna. Av dessa omväxlingar i ljus och skugga utformas figurer, som man bäst kan märka genom att se med friska ögon eller med synrester. En normaltseende och hörselskadad kan se punkten på lite olika sätt. Den seendes hand känner igen på ett annat sätt, än den person som ser i ögonen. En mänska som någongång sett normalt kan bättre gestalta det hon ser, än en blind.

Det är svårt att se med händerna. Man bör först veta, vad målet visar, efter det är det enklare att förstå det undersökta målet. En annorlunda belysning formar också olika skuggor och skuggbilder. Också de upplevs annorlunda av en normalt seende och en synskadad. En ser allt lusare, en annan mörkare, klarare eller oklarare. Livet innebär verkligen att balansera, så att allt skulle förlöpa väl ur allas synpunkt.

Vieno Hyttinen

Tammerforsklubben på sommarutfärd

Vår klubb gjorde igen en lyckad sommarutfärd i juni, då vädret var som vackrast. Eftersom vår klubb fyller 10 år i år, så betalades kostnaderna för utfärden ur klubbens

kassa för medlemmarna. Endast maten och inköpen betalade vi själva. Vi for kl. 8.30 med buss till Hauho. Den gamla kyrkan i Hauho var verkligen vacker. Där beundrade vi först med guiden kyrkan som byggdes på 1400-talet och den välskötta begravningsplanens historiska skönhet.

Därifrån for vi till kyrkbyn längs den gamla vägen, som är omgärdad av vackra, gamla hus. Det är den mest skyddade delen av kyrkbyn. Sedan for vi till småindustriområdet. Vi köpte reseminnen och vi såg mycket hemindustri. Lunchen åt vi i en gammal herrgårdsrestaurang längs vägen. När vi hade ätit for vi till Tavastehus för att göra uppköp.

På eftermiddagen anlände vi äntligen till vårt övernattningsställe, hotell Aulanko. När vi hade fått våra rum, for vi till Aulanko park för en rundtur. Ett härligt öppet tåg förde oss till parkens sommarlandskap. Föraren berättade om parkens historia och om dess växtlighet. Parken var i all fall bekant för mig, då jag under min a unga år hade bott i närheten.

På kvällen var det feststämning i hotellets restaurang. Klubben firade där sitt 10-års jubileum. Mitt på söndagen for vi på en båtutfärd. Vi njöt av den fina Silverlinjens landskap. På båten åt vi lunch och drack kaffe. Det var en vacker båt, den där Silverlinjens vita båt. Vi gjorde en lång kryssning längs Tavast-

lands vackraste rutt. Vi besökte också Visavuori. Där böt vi till en annan båt för slutfärden till Tammerfors. Kvällen var långthunnen då vi trötta och nöjda anlände till Tammerfors. Tack till klubbens ledare för denna underbara sommarutfärd!

Krönika från Tammerfors regionkurs

Det var fräscha kursdagar
i "björkparken".
Vädret var fint,
också regnet klarade vi oss utan.

Det är alltid rolig att komma till
"björkparken"
Nya trevliga minnen blir igen kvar.

Det var bollspel – hörnspel,
Kilometer av gångtester.
Många läckerheter –
korvdelikatesser.

Vi alla njöt av detta.
Säkert gick vi upp i vikt igen,
fastän vi sportade i Jaakkos ledning.

Alltså varma tack till Kaija,
också till Tiitanens Jarkko
förtjänar sig av dem.
Nog kommer vi igen,
om bara Förbundet betalar kostnaderna.

Hilkka Nieminen

Känselförteckning 22 årgången, ISBN
0358-2280.

Utgivare: Finlands Dövblinda rf.,
Nylandsgatan 28, 00120 Helsingfors
telefon (09) 5495 350, texttelefon
5495 3526, telefax 5495 3517.

Chefredaktör: Leena Roponen

Redaktör: Raili Karisaari

Redaktionsråd: Eero Vartio, Martti
Avila, Marja Heinonen, Raili Karisaari,
Anita Palo, Marja-Leena Roponen,
Eila Särkimäki, Leena Turunen.

Årgång 150 mk. Tidningen utkommer
11 gånger i året med storskrift,
punkter, som videoband, ljudband
samt i svenskspråkig översättning.